

Yvonne Keuls

Het verrotte leven van Floortje Bloem

Ambol|Anthos
Amsterdam

Mijn moeder had niet veel om in te pakken. De kleren van mijn zusje Beppie bond ze in een wollen omslagdoek, haar eigen kleren rolde ze in een overhemdbloes en ze strikte de mouwen alsof het touwtjes waren. Ze haalde haar fiets uit de bergplaats onder de trap. Het ene eind van een bezemsteel maakte ze aan de stuurstang vast, het andere eind aan de bagagedrager. De twee bundeltjes kleren knoopte ze aan de bezemsteel.

Mijn zusje keek televisie in de kamer van de oude man. Het was Koninginnedag en de mensen trokken met bloemen langs het bordes van het paleis. Mensen in klededrucht, mensen met vlaggetjes en met muziek. Mijn zusje zong met de mensen mee. Plotseling werd ze aan haar arm overeind getrokken, de kamer uit, de gang door, de straat op. Ze werd in haar jasje gestopt en achter op de fiets gezet. 'En hou je goed aan me vast,' zei mijn moeder, 'en hierzo, hou ook mijn tas vast.'

Mijn zusje klemde de tas tussen haar buik en het zadel en sloeg haar beide armen om mijn moeder heen. De tocht begon. Mijn zusje was nog geen vier en mijn moeder vijftientwintig.

Bij een benzinestation halverwege Den Haag-Leiden

stapte mijn moeder af. Ze liet mijn zusje plassen en kocht wat te drinken voor haar. Mijn zusje jengelde en vroeg waarom er geen stoel en geen televisie was. De hele verdere tocht bleef mijn zusje zeuren. Maar mijn moeder trapte door, zonder naar haar om te kijken. De klerenbundels sloegen tegen haar kuit, zodat die helemaal schraal werden. In Leiden woonde tante Gerda. Ze had een volkscafé met een biljart en ze was de enige bij wie mijn moeder nog mocht komen. De vreemde omgeving, met al die mannen, van wie er niet één leek op de oude man, maakte mijn zusje bang. Pas toen ze in de kamer achter het café een televisietoestel ontdekte, was ze gerustgesteld. Ze ging tegenover het toestel zitten en wachtte tot het door iemand zou worden aangezet. Mijn moeder zat in een stoel te huilen en tante Gerda kwam af en toe de kamer binnen om steeds hetzelfde te zeggen: 'Mens, wat schiet je daar nou mee op? Wees toch blij dat je weg bent.' Dan pakte ze iets uit een kast of ze wisselde geld en dan haastte ze zich weg. Mijn zusje begreep, dat tante Gerda geen tijd had om de televisie aan te zetten.

Nou ja... Ik had dat café, ik werd er ook door overrompeld dat ze ineens aan kwam zetten. Op de fiets nota bene, dat hele eind. En dan met zo'n kind achterop.

Ik zeg: 'Blijf dan maar hier.' Ja, wat moest ik, wegsturen zeker? Nee, dat doe je niet. Ik had nog een kamer, ik zeg: 'Daar kan je in, ga maar helpen in het café, dat is dan jouw bijdrage.' En die kleine naar de peuterschool, een lekker ding, hoor, nooit geen last van gehad. Gewillig, hè, heel anders als d'r moeder. Ja, want die heeft altijd dwars tegen

alles in gezeten. Eerst dat huwelijk doorgedrukt, nou ja, dat lag voor de hand dat dat spaak zou lopen. Hij twintig jaar ouder, al eens getrouwd geweest en een koopman, hè, zat altijd overal en nergens. En altijd zat en slaan en de boel vernielen en nooit geen geld. D'r eten kreeg ze van die ouwe man waar ze bij inwoonde. Vind je het gek dat die zijn handen niet thuis kon houden? Ja, tenminste, ze ontkent nog steeds, maar voor mij staat vast dat ze zwanger was van die ouwe.

Dat was ook zoiets, dat vertelde ze niet, ze was al vijf maanden ver en toen kwam ik er pas achter. Ik denk: Wat wordt ze dik, en ja hoor, tranen met tuiten en het verhaal komt eruit. Ik zeg: 'Je bent een mooie.' Beppie alla, daar had ik geen last van. Maar een zuigeling, nee hoor, dat gaat niet met zo'n café. Ik zeg: 'Je gaat maar eens met de vader praten, want dit kan zo niet en anders moet je hier maar weg.'

En toen is ze gaan praten. Met de vader van Beppie. Ja, hallo, die zat inmiddels al weer bij een andere vrouw en hij zei: 'Dat kind is niet van mij en je krijgt binnenkort bericht van de scheiding.'

En zo kwam het dus langzaam bij haar op dat ze dat kind dan maar af zou staan, die baby dan, want bij mij wou ze niet weg en echt hoor, een zuigeling in een café, het kon niet en ik had maar één kamer en waarom zou ik moeten opdraaien voor de ellende van een ander? Nee hoor. Ik zeg: 'Zie maar wat je doet, je kan hier blijven, maar dan meewerken en niet nog een kind, of je vertrekt met je hele handel.' Ja, kom nou, ik heb genoeg gedaan, ik heb haar in huis opgenomen, d'r eigen moeder wou niets van d'r weten. De hele familie niet.

Ik heb echt genoeg gedaan. Ja, natuurlijk denk ik nu

weleens: Had ik tóén anders geweest, had ik toen gezegd: Dat kind kan hier ook nog wel blijven... maar ja, dat is na-kaarten, ik kon het toen niet, nee, toen kon ik dat niet hebben.

Ik weet nog heel goed dat mijn zusje geboren werd. Tante Gerda haalde me van de kleuterschool en onderweg zei ze: 'Nou moet je niet schrikken, maar je moeder, die komt een paar daagjes niet thuis. Ze is ziek en ze moet ergens anders eerst uitzielen, want in het café gaat dat niet.' Maar 's avonds hoorde ik de mensen praten in het café. Tante Gerda zei: 'Hoe had je 't dan gewild? Nóg een kind erbij? Ze kan nog niet eens voor ene zorgen.' En de dagen erna ook, iedereen had 't erover. De één zei dit en de ander dat en met mijn garnalenverstand ging ik zitten combine-ren. Totdat ik begreep: Ik heb een zusje gekregen en m'n moeder en tante Gerda willen d'r niet. De doodstuipen sloegen op m'n lijf, want ik dacht: Straks doen ze mij ook nog weg, en ik kon aan niets anders meer denken.

Toen mijn moeder terugkwam zonder dat zusje heb ik verschrikkelijk spektakel gemaakt en toen moesten ze me wel een verhaaltje vertellen. Mijn zusje heette Floor-tje, zei tante Gerda, en ze was nou veel beter af, want ze ging naar een rijke vader en moeder in een hele dure wieg. En dat was allemaal veel beter voor mijn zusje, want bij ons in het café zou niemand tijd voor haar hebben. Maar de angst konden ze d'r niet bij me uit praten. Almaar dacht ik: Straks geven ze mij ook aan iemand weg.

En dat zusje, dat ik dus nooit gezien had, daar ging ik hele verhalen omheen fantaseren. Ik deed net of ze toch in

huis was en dat vertelde ik ook op de kleuterschool en aan de kinderen van de straat. En op een dag wilden ze mijn zusje weleens zien. Ik schrok me rot en ik verzon eerst van alles, dat ze ziek was en zo en dat er niemand bij d'r mocht. Maar op een dag stonden er twee kinderen in het café en die wilden d'r weleens zien. Ik ze snel meetrekken voor ze wat zeiden. Eerst door de gang, die erg donker is, en vlak voor onze kamer zei ik: 'Nou moet je hier blijven wachten, ik ga naar binnen en als ik roep mag je de deur opendoen. Maar je moet blijven staan, je mag niet naar binnen, want mijn zusje is ziek en ik zal haar heel even in mijn armen nemen.'

En toen ben ik gaan zitten met mijn pop en een dekentje van mijn pop half eroverheen, weet je wel, en dan zachtjes wiegen. 'Ja, kijk maar,' riep ik toen en gelijk dat ze de deur opendeden begon ik op zo'n deun te zingen. Net als de ouwe man altijd deed. Dan zat ik bij hem op schoot en dan sloeg hij zijn armen om me heen. 'Beppie is zoet, Beppie is lief, Beppie m'n kind wat ben je lief...' Precies zo deed ik met mijn zusje. 'Floortje is lief, Floortje m'n kind wat ben je lief, Floortje is lief, Floortje m'n kind wat ben je lief...'

En dat is nou al zo lang geleden en nóg weet ik wat ik toen voelde. Ik had m'n echte zusje in mijn armen. Ze lag helemaal niet ergens anders in een dure wieg. Het was zo raar, hè, dat gevoel dat ik had voor m'n echte zusje...

Wat een onzin, ze heeft nooit in een dure wieg gelegen. Ze is meteen vanuit de kraamkliniek naar een kindertehuis gegaan. Ze wijzen mij als de vader aan. Ik ben nog een tijd

bezig geweest met een ontkenningprocedure, maar dat is niet gelukt, die Floortje draagt mijn naam. Maar al staat ze dan op mijn boekje, ze komt niet uit mijn boekje. Ja, Bep-pie wel. Daar heb ik ook genoeg moeite voor gedaan om haar weg te halen bij haar moeder. Want ze werd niet goed verzorgd. Altijd slordig gekleed en altijd een snotneus. En altijd hangen in dat café bij dat dikke wijf, die Gerda. In het begin kwam ik haar nog wel halen, maar ze werd zo tegen mij opgestookt, d'r was geen lol meer aan. En uiteindelijk, ik was met een andere vrouw die zelf twee kinderen had, ik had eindelijk een rustig gezin. Wat zal ik steeds aankomen met een kind dat niet wil? Maar die Floortje... nee, daar ben ik niet de verwekker van.

We hadden al een pleegzoon en we wilden er zo graag nog een pleegdochtertje bij. We woonden lekker buiten en mijn man, die was echt gek met kinderen. Financieel was er ook geen enkel probleem. Het was net de tijd dat de mensen veel aan hun huizen lieten doen, d'r ging geen dag voorbij of er kwam wel een opdracht binnen. Maar mijn man zei: 'Ik ben een kleine aannemer en dat wil ik blijven ook, werken is leuk, maar ik wil tijd overhouden voor mijn gezin en mijn beesten.' Want die hadden we ook, zelfs een kleine pony voor de jongen.

Toen Floortje kwam, waren we helemaal door het dolle heen. Bijna drie was ze, een lekker rond snuitje en helemaal niet bang voor ons. Verschrikkelijk nieuwsgierig, ze tilde gelijk de theemuts op om te kijken wat eronder zat. Met haar nieuwe broer van zeven kon ze het ook gelijk goed vinden. Ik heb eigenlijk nooit onenigheid tussen die

twee gezien. Ja, 't gewone kissebissen, maar wat je wel eens hoort van mensen, dat kinderen elkaar het licht in de ogen niet gunnen, wij hebben nooit iets dergelijks met ze gehad.

Maar zorgen om ziekte hadden we wel. Voornamelijk met Floor, want die had alles meteen zo hevig, met hoge koorts en ijlen en gekke ziektes die een ander kind niet kreeg. Roodvonk en geelzucht en longontsteking op het kantje af. Maar als ze dan weer genezen was, dan had ze weer het hoogste woord, verschrikkelijk spontaan dat ze was.

Ze had wel gekke dingen, maar dat schreven we toe aan het feit dat ze zo lang in een tehuis had gezeten. Ze deed een beetje vies, ja, hoe moet ik dat nou zeggen. Ze smeerde d'r drolletjes weleens op de muur en overal in huis probeerde ze in hoekjes te plassen. Niet stiekem hoor, juist als er andere kinderen bij waren. Maar het ging over, hoor, en we hebben haar nooit daarvoor gestraft. Ach, en natuurlijk waren er weleens dingen. Ik vond haar bijvoorbeeld heel erg druk, met altijd van die opgewonden rode koontjes. En zichzelf bezighouden dat kon ze niet. Ze moest altijd achter op de fiets zitten bij haar broertje, of voorgelezen worden, of je moest een spelletje met haar doen of pony-rijden. Ze vroeg doorlopend om aandacht dus. En wat mannen betreft was ze heel erg aanhalig, leveranciers die aan de deur kwamen, hing ze meteen om hun nek.

Maar mijn man heeft dat altijd heel goed op kunnen vangen. Zodra hij het zag, nam hij haar over en knuffelde hij haar af. Het was zo'n verstandige man, het was zo'n goeie man, het was zo'n verschrikkelijke klap voor ons allemaal. Hij was op weg naar huis toen het gebeurde. Fron-

tale botsing en niet eens zijn schuld. Nog maar 39 jaar was hij. Je komt het niet te boven. Wie er allemaal was op de begrafenis en ontzettend veel bloemen. Op slag gedood, je gelooft het niet. Ik heb altijd zo op hem gesteund. Ik kon het niet verwerken. Ik kon het niet. Die twee kinderen, ik kon ze ineens niet meer aan. Ik was te eenzaam, het was te erg, ik was niet opgewassen. Twee maanden later hebben ze de kinderen bij me weggehaald.

Ja, Floortje, ja, dat is altijd een zwarte bladzijde in mijn leven gebleven. Een soort afgang, zo voelde ik dat en zo voel ik het nog. Kijk, ik ben onderwijzer, van mij wordt verwacht dat ik kinderen begrijp en liefde kan geven en als dat dan niet lukt, dat blijft je op een onprettige manier bij, je geeft jezelf de schuld. Het kind had natuurlijk al een he-leboel meegemaakt. Die pleegvader waar ze dol op was plotseling overleden. Het gezin uit elkaar gerukt. En dan komt zo'n kind – ze was nog geen acht – dan komt zo'n kind in een omgeving die helemaal vreemd voor haar is.

Van onze kant, mijn vrouw en ik, we hebben echt alles gedaan, maar achteraf denk ik dat de overgang van dat ene gezin, dat buiten woonde en de ruimte had en waar de normen nogal vrij waren, naar ons onderwijzersgezin, dat die overgang te groot is geweest. Wij zaten in een bovenhuis, we waren serieus en principieel, dat heeft dat kind allemaal niet kunnen verwerken. Verschillende moeilijkheden, die er aanvankelijk ook bij haar aanpassing in het eerste pleeggezin waren, manifesteerden zich opnieuw. En nu in veel heviger mate. Ze was enorm kleverig en zoene-rig. Als er bezoek was, kroop ze meteen bij de mannen op

schoot en die betastte ze dan zonder enige gêne. We zaten er ontzettend mee, ze was zo vrijpostig en stoeierig, we vonden het gewoon een griezelig gedrag. En daar kwam dan bij dat ze haar pleegzusje, dat twee jaar jonger was en dat wij vrijwel meteen na haar geboorte hadden geadopteerd, dat ze haar tot seksuele spelletjes dwong. Het kind kwam vaak huilend naar mijn vrouw en zei dat Floortje met haar handjes in haar broek zat of dat ze haar bang had gemaakt met allerlei vieze verhaaltjes.

Spelen met haar kleinere pleegzusje liep ook altijd op ruzie uit. Dan sloeg Floortje erop los en de scheldwoorden vlogen je om de oren. Ja, dat kon misschien in dat eerste gezin, maar wij accepteerden dat niet. Ik moest doorlopend streng optreden en dat gaf natuurlijk spanningen in huis, zelfs onze huwelijksverhouding leed eronder. Voor mijn vrouw werd het een steeds grotere teleurstelling en de neerslachtige buien, waar ze vroeger veel last van had, kwamen weer terug. Van school kreeg ik ook doorlopend klachten. Ze zat bij mij op school in de tweede klas. Ze was slordig en brutaal en lastig en heeft op een dag het melkgeld gestolen. Uit de portemonnee van mijn vrouw nam ze ook weleens wat weg. Daar kocht ze dan snoep van, waarmee ze in de gratie van oudere meisjes trachtte te komen. Vriendinnetjes onder haar leeftijdgenootjes had ze niet. Van de jongens uit mijn klas – ik had de zesde – kreeg ik te horen dat Floortje hen vieze woorden nariiep, en mijn positie als onderwijzer werd door Floortje steeds moeilijker.

Maar de sfeer thuis heeft de doorslag gegeven. Ze werd steeds ongezeglijker, brutaler en ruwer in haar mond. We hebben het een half jaar geprobeerd, maar het ging niet. Toen hebben we de Voogdijvereniging op de hoogte ge-

steld en die heeft haar overgebracht naar een Observatiehuis. We hebben er een kater van overgehouden.

Observatierapport

Betreffende Flora Bloem, geboren te Leiden 7-10-19.., op 14-2-19.. ter observatie opgenomen in het Observatiehuis te M.

Flora is groot en flink voor haar leeftijd. Ze heeft een blozend, rond gezichtje, kortgeknipt blond haar en grijsblauwe ogen. Ze bezit veel kleertjes, die wel verzorgd zijn, maar veel gedragen.

Bij haar komst is ze in het geheel niet verlegen. 's Middags loopt ze met de groep mee naar school, alsof ze dat vaker gedaan heeft. 's Avonds aan tafel giechelt ze veel met haar buurtjes. In bed probeert ze nog een tijdje door te praten, maar als ze geen antwoord meer krijgt, begint ze hevig met haar benen te trappelen. Vlak voor ze inslaapt, rolt ze heen en weer met haar hoofd.

De volgende dag vraagt Flora om haar speelgoed, dat nog in haar koffer zit. Ze vindt het prachtig dat de andere kinderen zoveel belangstelling tonen. Als een van de meisjes haar pop in handen neemt, duwt ze het kind hardhandig weg en zegt ruw: 'Blijf af, kreng, is van mij.'

's Morgens komt ze niet of te laat klaar met aankleden en bed opmaken, omdat ze zich overal mee bemoeit. 'Jouw washandje is gevallen' en 'Jij moet je tanden nog poetsen.'

Ook aan tafel hoort men voortdurend Flora's stem erbovenuit. Ze maakt zelf wetten en voorschriften. 'Dat

mag niet', 'Dat mag wel' of 'Jij moet dooreten'. Als de leidster de tafelmanieren van een kind bekritiseert, voegt Flora daar direct haar opmerkingen bij, terwijl ze zelf allesbehalve netjes eet. Ze praat met haar mond vol, slurpt de soep, laat eten vallen en verslikt zich veel. Vaak ook probeert ze de aandacht te trekken door zich uitdagend te gedragen. Dan speelt ze met lepel en vork, tot daar iets van gezegd wordt. Ogenblikkelijk zoekt ze iets anders dat verboden kan worden: ze gaat met haar bord schuiven, neuriet, fluit, klakt met haar tong, tikt met haar lepel op haar tanden, of slaat met haar beide handen op haar wangen. Als ze ten slotte van tafel wordt gestuurd, staat ze onverschillig in de keuken te fluiten.

Toch reageert ze niet altijd onverschillig. Soms kan ze overdreven gaan krijsen als ze terechtgewezen wordt. Ze wil het dan doen voorkomen alsof ze huilt, maar er komt geen traan aan te pas. Ze kan dat gekrijs ook onmiddellijk staken en gaan spelen alsof er niets aan de hand is geweest.

Men moet Flora voortdurend in het oog houden, want als ze even meent zonder toezicht te zijn, profiteert ze daarvan en zoekt ze ruzie met de andere kinderen. Ze deelt daarbij rake klappen en trappen uit. Als de leidster tussenbeide komt, heeft Flora direct haar verhaal klaar: Zij is het slachtoffer, de anderen zijn begonnen.

Alle leidsters zijn van mening dat Flora in de omgang met de andere kinderen bazig, ruw, oneerlijk, ongeduldig en soms wreed is. Als Flora op de wip wil, terwijl een ander er nog op zit, kantelt ze de wip met kinderen en al gewoon om. Als Flora met de poppenwagen rijdt, dan gaat hij kapot. Bij het tikkertje spelen trekt ze de kleren van de

anderen aan flarden. Ook van haar eigen kleren is niet veel over aan het eind van de dag. Met poppen spelen kan ze niet, ze draait de armen en benen uit of drukt de ogen naar binnen. De haar opgedragen karweitjes doet ze zo onbeheerst en slordig, dat er altijd iets valt of breekt. Ze kan zich slecht bezighouden, ze komt regelmatig bij de leidster vragen: 'Wat moet ik doen?' Bij het kwartetspelen zegt ze dat ze de gevraagde kaart niet heeft en met het aftellen goochelt ze zodanig, dat ze zelf niet afvalt.

Het is de leidster opgevallen dat ze opzettelijk dingen verniet die anderen mooi vinden. Eén incident heeft de kinderen lang beziggehouden: tijdens een wandeling zagen een paar kinderen een muis liggen. Hij bewoog zich niet en ze dachten dat hij dood was. Maar een meisje zei: 'Hij is niet dood, kijk maar, hij beweegt zijn oogjes.' De kinderen gingen toen op de grond liggen met hun hoofdjes vlak bij de muis. Maar nog vóór ze iets konden zien, had Flora het diertje met de hak van haar schoen kapot getrapt.

Natuurlijk zijn er ook goede dingen over Flora te melden. Tegenover de leidster is ze erg vriendelijk, aanhanke-lijk zelfs en opvallend behulpzaam. Ze heeft oog voor detail, ze kan de leidster meetrekken omdat ze haar een mooie boom wil laten zien, een gekleurd blaadje of een nieuwe knop in een plant. Ze kan intens iets bewonderen, een ketting bijvoorbeeld, elk kraaltje bekijkt ze apart, terwijl ze uitroept: 'Oh, die is mooi!' en 'Kijk die, die is helemaal mooi!'

De leidster zegt dat Flora erg goed gehumeurd is, ze fluit en zingt veel, ook al doet ze dat laatste met een schreeuwerige stem. Ze luistert ook heel graag naar voorlezen en aan de mimiek van haar gezichtje is dan te zien

dat ze zich helemaal inleeft. Als haar gevraagd wordt het verhaaltje na te vertellen, doet ze dat heel nauwgezet. Ze fantaseert er niets bij en dat is eigenlijk verwonderlijk, want ze verzint wel eigen verhalen. Men treft Flora vaak aan met luisterende kindertjes om zich heen. Ze voert dan hele toneelstukken op, waarin ze alle rollen op zich neemt. Haar meest geliefde rol is die van de dief die gepakt wordt, straf krijgt, geslagen wordt, hard schreeuwt – ‘Dat heb ik niet gedaan’ – en terug schopt. Ze krijgt dan erg veel bijval en daar raakt ze helemaal opgewonden van.

Slechts één keer is zo’n opvoering uit de hand gelopen, omdat ze toen haar eigen levensgeschiedenis vertelde. Ze speelde beurtelings zichzelf – zingend, fluitend, schreeuwend en om zich heen slaand –, haar eerste pleegmoeder – ‘Kom maar bij me zitten, kindje, rustig maar...’ – en haar eerste pleegvader, wiens plotselinge dood ze verbeeldde door snel in de rondte te draaien, waarna ze zich met een klap tegen de muur wierp. Toen ze daarna op de grond viel, was ze volledig overstuur, ze huilde erbarmelijk en trappelde met haar benen. Ze kwam pas tot rust toen ze in bad werd gedaan.

Flora praat veel over haar eerste en tweede pleegouders. Ze zou erg blij zijn met een bezoek van hen, maar durft het niet te verwachten. Ze heeft het ook weleens over ‘mijn grote broer bij mijn eerste moeder’ en ‘mijn kleine zusje bij mijn tweede moeder’. Over haar ‘echte’ moeder praat ze nooit.

Schoolobservaties

Flora is geplaatst in de tweede klas. Het is een druk en beweeglijk kind, ze zit geen moment stil. Ze speelt voortdurend met haar vingers of met haar potloden, ze plukt in

haar haar, wrijft haar ogen, zodat ze helemaal rood zijn, kwebbelt, en wiebelt met haar stoeltje. Tijdens het speelkwartier vindt ze geen aansluiting bij de andere kinderen, hoewel ze met plagen hun aandacht tracht te krijgen. Als ze daarbij handtastelijk wordt, kan het gebeuren dat de groep zich tegen haar keert. Ze komt zich dan onmiddellijk beklagen bij de juffrouw en zegt: 'Met z'n allen tegen één is gemeen...' Als de juffrouw haar erop wijst dat ze zelf begonnen is, blijft ze dit heftig ontkennen. Ten slotte draait ze zich af en gaat ze bokkig apart staan.

Flora is een matige leerlinge. Bij het lezen kan ze de woorden door elkaar haspelen, zodat de zin nergens meer op lijkt. Maar als ze het over moet doen, kan het in één keer goed zijn. Ook leest ze de woorden nog veel verkeerd (Meisje – miesje, bram – braam, draad – paard, blad – slang) en moet ze lang nadenken bij woorden met twee lettergrepen. Haar taalwerk is erg slordig, ze schrijft onder en boven de lijn uit, knoeit, streept door en zet nooit komma's en punten. Verder wemelt het van de fouten. Als ze haar werk opnieuw moet maken, is ze heel erg boos. Ze gaat demonstratief met haar ellebogen op tafel zitten en gooit haar pen van zich af. Ten slotte besluit ze om het dan toch maar te doen, maar met zo weinig animo, dat het geen haar beter wordt. Bij het rekenen heeft Flora nog geen begrip van hoeveelheden. Vooral niet boven de tien. Twaalf is één plus twee. Aftrekken onder de tien geeft ook nog moeilijkheden, ze komt er pas uit als ze op haar vingers mag tellen. In breien is ze totaal niet geïnteresseerd, ze maakt één grote knoop van de knot en gebruikt de breipen om in haar oren te pulken of in de tafel te krassen. Maar tekenen, plakken en knippen doet ze graag en goed. In de gymles doet ze leuk mee, maar vraagt ze erg veel aandacht

omdat ze altijd bezig is halsbrekende toeren te verrichten. En wat de zaakvakken betreft: als de juffrouw iets omhoog houdt en vraagt: 'Wie weet wat dit is en wie kan daar iets over vertellen?' dan is Flora de eerste die haar vinger opsteekt. Vaak weet ze helemaal niet wat het is, maar vertelt ze een schitterend verhaal, dat altijd eindigt met: 'Het is echt waar, ik heb het zelf gezien.'

Somatisch onderzoek

Flora is normaal van bouw, doch flink lang voor haar leeftijd. Ze maakt de indruk vergrote tonsillen en een vergroot adenoïd te hebben. Zicht en gehoor zijn goed, trommelvliezen geen bijzonderheden. Geen degeneratieve kenmerken. Organen geen bijzonderheden.

Consult KNO-arts: adenotomie en tonsillectomie voorgesteld.

Consult orthopeed: het dragen van stevige schoenen met brede hakken wordt aangeraden.

Consult kinderarts: EEG is gewenst.

Psychologisch-psychiatrisch onderzoek

Flora maakt een deels nerveuze, deels vrijmoedige indruk. Aanvankelijk treedt ze je op haar qui-vive tegemoet, maar dat gaat gauw over in lievig doen. Ze wordt nooit helemaal spontaan, ook al praat ze druk. Het wat nerveus-onzekere dat haar kenmerkt (kleine schudbewegingen met haar hoofdje, die wat onecht aandoen), wordt veroorzaakt door een lichamelijke onrust en verder door het feit, dat Flora graag aardig gevonden wil worden – ze heeft een grote behoefte aan waardering – maar niet weet hoe ze dit aan moet leggen.

Flora vertelt ongevraagd en wat aanstellerig, dat ze

twee vaders en twee moeders heeft. De ene vader is nu gestorven, 'dus heb ik er nog maar één over'. 'Maar ik heb wel twee moeders en dat is heel veel,' zegt ze met nadruk. Desgevraagd geeft ze aan dat haar eerste pleegouders haar 'echte' ouders zijn. 'De laatste zijn maar pleegouders die mij niet willen hebben.' Ze raakt een beetje in de war als ze tot de conclusie komt dat haar eerste pleegouders haar ook niet willen hebben. 'Ja, ze willen wel, maar ze zijn dood... nee, mijn vader is dood en mijn moeder niet en zij wil wel... nee, zij wil niet...' Haar verwarring wordt compleet, als ze eraan toevoegt: 'Maar mijn blauwe ogen heb ik van mijn echte moeder, die ik dus niet heb...' Ze kijkt even radeloos in het rond en helpt zichzelf dan weer op weg door overtuigd te zeggen: 'Toch krijg ik weer een nieuwe vader en een nieuwe moeder en een grote broer.' Flora weet zelfs al in welk huis haar toekomstige pleegouders wonen. 'In een huis met een zolder, zoals bij mijn pleegmoeder, want daar stond een heleboel speelgoed en ouwe dekens en stoelen en daar hoorde je de wind en de regen. Maar dan heeft dat huis wel een tuin en een boslaantje, zoals bij mijn moeder, want daar kon ik zo fijn buiten spelen met mijn fietsje en met de witte konijnen en de pony en met mijn grote broer.'

De kinderen van school en van het Observatiehuis vindt ze maar 'nare kinderen, die altijd slaan'. Hoewel niet zo vlot, geeft ze toch toe dat zij ook slaat. 'Maar ja, dat is hun eigen schuld, want zij plagen mij en schelden me uit en zorgen dat ik straf krijg. En ik ben bang voor ze, want ze zijn met een heleboel en daarom sla ik terug, want zij slaan.'

Slaan, vechten en straf krijgen zijn telkens terugkerende themata. Men zou bij haar van een zekere strafangst

kunnen spreken, een gevolg van de negatieve reacties van de groepsgenootjes op haar agressief gedrag. Deze strafangst ligt enigszins in de sfeer van 'boontje komt om z'n loontje'. Van authentieke schuldgevoelens is geen sprake. Flora komt in haar projecties naar voren als een primitief, heel driftsterk en egocentrisch meisje. Ze is daarbij lustzoekend ingesteld. In de Rorschach geeft ze nogal eens agressieve duidingen, echter niet in die mate als men van haar zou verwachten gezien haar overige projecties. Ze identificeert zich verder helemaal niet met agressieve dieren.

Verstandelijk is Flora normaal begaafd. Ze behaalt met de Terman een IQ van 98. Inzicht en abstractie zijn beter dan de inprenting. Ze kan zich slecht concentreren, raakt snel ontremd en kan wat hypomaan uitgelaten doen.

Samenvatting en advies

Flora is een verstandelijk normaal begaafd meisje. Ze kan zich slecht concentreren. Haar schoolprestaties worden door karakterologische factoren gedrukt.

Flora is een heel primitief kind en lustzoekend ingesteld. Door haar driftsterke geaardheid komt ze makkelijk in conflict met groepsgenootjes. Wanneer men haar consequent, maar tevens hartelijk aanpakt, is Flora wel te leiden.

Wij adviseren Flora in een internaat te plaatsen. Voor een gezin – waar ze erg naar verlangt – is dit kind te moeilijk, zelfs als dit gezin begeleid zou worden. Mogelijk kan er bij de keuze van een school rekening gehouden worden met Flora's slechte concentratie. In een grote klas zal ze onvoldoende individuele aandacht krijgen en daardoor maar weinig presteren. Het is aan te bevelen Flora contact

te laten houden met haar eerste pleegmoeder – die zij ‘moeder’ noemt. Flora blijkt aan haar toch erg gebonden en ze heeft grote behoefte aan een persoonlijke achtergrond.

Ik zat in het internaat met de verwachting dat ieder moment mijn nieuwe pleegouders me zouden komen halen. Mijn koffertjes met kleren – allemaal nieuw, van het Observatiehuis – verdedigde ik met hand en tand. Niemand mocht ze openmaken. Want ik ging toch weer weg met mijn nieuwe ouders. Maar ze kwamen niet opdagen. En niemand gaf me rechtstreeks antwoord als ik vroeg: ‘Wanneer komen ze nou?’ Huilen hielp niet, ze hadden het allemaal veel te druk, alleen de werkster – een Surinaams meisje – reageerde uiteindelijk op mijn gesnotter. En waarschijnlijk alleen maar omdat ze het zat was. ‘Ach kind, schei nou toch uit,’ zei ze, ‘er zijn geen ouders, ik heb ook geen ouders, je moet gewoon groot worden net als ik.’ Ik hield onmiddellijk op met huilen en keek verbijssterd hoe het meisje gewoon doorging met vegen en dweilen. Misschien is dat wel de beste manier om iemand iets onherroepelijks te vertellen. Gewoon doorgaan met vegen en dweilen, terwijl je zegt: ‘Je kind is dood. Vanmorgen onder de tram gekomen.’

Die avond heb ik mijn koffertjes uitgepakt. De leidster streek me goedkeurend over mijn bol en zei: ‘Jij bent tenminste verstandig.’ Het was september, een maand vóór mijn negende verjaardag. Inmiddels waren er al zoveel psychologen op me losgelaten. Wat dom toch dat er niet één gezegd heeft: ‘Laat haar niet in de waan dat ze pleegou-

ders krijgt. Zeg maar eerlijk dat ze daarvoor te moeilijk is.'

In het begin kreeg ik nog brieven van mijn pleegvader. Hij was onderwijzer en hij schreef hele korte, opvoedkundige zinnnetjes keurig op de lijn. De brieven kwamen altijd precies op de eerste van de maand. Ik denk dat hij aan mij dacht als hij rekeningen moest betalen. Ik moest mijn pleegvader ook terugschrijven. 'Lieve vader, hoe gaat het met U, met mij gaat het goed...' En dat moest ik van de leidster wel tienmaal overdoen, want de ene keer schreef ik gaat met een d en de andere keer goed met een t, of de hele boel zat onder de vlekken en halen. Maar na een jaar hield hij zelf op met schrijven en dat was maar goed ook, want ik wist niet eens meer hoe 'lieve vader' eruitzag.

Van mijn moeder heb ik nooit meer iets gehoord. Ik verlangde heel erg naar haar, of naar een brief van haar. Ze was zo lief en altijd vrolijk. 's Nachts in bed had ik heimwee naar haar en naar mijn vader, die me altijd op schoot nam. Maar ik begreep wel dat ze niet schreef of me op kwam zoeken, omdat ik haar herinnerde aan de tijd dat mijn vader nog leefde en we met z'n allen gelukkig waren.

Dat internaat was ook iets apart. Ik heb er vier jaar gezeten en ik werd er voortdurend getest. Waarschijnlijk omdat de leiding doorlopend wisselde en de nieuwkomers graag wilden weten wat voor vlees ze in de kuip hadden. Zo'n psychologische test was eigenlijk meer een test voor de psycholoog dan voor mij. Want de één na de ander liet ik erin lopen en dan dacht ik: O, dat is type zus en dat is type zo. Ik moest altijd hetzelfde doen, een boom tekenen, nou, ik wist zo langzamerhand wel wat voor boom ik moest tekenen om een 'evenwichtige indruk' te maken. En als ik zin had om me een beetje lijf voor te stellen, dan begon ik mijn boom iedere keer weer opnieuw, met alle-

maal takken die zomaar uit de grond kwamen. En dan had je nog meer van die flauwekul, blokjes in elkaar zetten, dat grapje had ik al zo vaak gedaan, dat kende ik op m'n duimpje. Wanneer ik paniekerig deed als een som niet meteen lukte, wist ik dat de psycholoog iets op zou schrijven. Dus deed ik paniekerig om te kijken of het klopte. En als ik een opdracht kreeg die ik best wel begreep, dan keek ik heel dom en ging ik 'Hè!' roepen en vragen of hij de opdracht nog eens uit wilde leggen. En al die psychologen deden dat en maakten dan een krabbeltje op een papier: Snapt opdracht niet, of zoiets. En ik me inwendig rot lachen natuurlijk. Als ik moest aftrekken, ging ik optellen en de tafels mikte ik allemaal door elkaar. En die lui maar woest schrijven. Alleen één keer was er een psycholoog, die had me door en dat zei hij ook: 'Jij neemt me in de maling, dame.' Nou, dat was dus de goeie psycholoog. Maar de rest was knudde. En wat ze al die jaren in rapportjes over mij geschreven hebben, ik zweer het, het slaat als een lul op een drumstel.

Toen ik een jaar of elf was, had ik van dat lange haar en daar was ik best trots op. Tijdens zo'n test hing mijn haar voortdurend naar voren en dat schudde ik dan achteruit met mijn hoofd. Dat vond ik gewoon leuk en dat deed ik met een beetje een houdinkje. Ineens kreeg ik in de gaten dat die psycholoog dat op ging schrijven en hij ging het zelfs turven, weet je dat. Iedere keer als ik met mijn kop sloeg, hup, weer een streepje. Nou, toen heb ik dat bij de volgende testen weer gedaan en dan erg overdreven, zo met zo'n wilde ruk en even natrekken met m'n gezicht. Nou, je had ze moeten zien. Hun ogen rolden zowat uit hun kop, dat was vreten voor ze, ze wisten gewoon niet hoe gauw ze dat moesten opschrijven.

Ach, wat een getob, wat een ellende. Aan al die psychologen heb ik gezegd: 'Meneer, schei er maar mee uit, zoek maar gewoon een vader en een moeder voor me.' Want ik bleef heimwee houden, hè, naar die tijd dat ik dus een moeder had, en ik bleef in bed liggen grienen, hoewel ik heus wel wist, dat dat voor iedereen een soort achtergrondmuziek was geworden.

Dat heimwee, dat is een gekke zaak, dat heb ik nog steeds, alleen is het nergens meer aan verbonden. Niet aan een moeder of een tijd of een huis of zo. Het is een losstaand gevoel geworden, dat plotseling op kan komen. Dan voel ik dat mijn ogen nat worden en dan komt er zoiets raars in m'n maag. Het is niet eng en het is niet naar, het is eigenlijk heel prettig vertrouwd, weet je dat. Ik heb mezelf geleerd om het helemaal te proeven. Soms weet ik dat het er aan staat te komen en dan ga ik alleen zitten, in een hoekje of op mijn bed, en dan zeg ik: 'Kom maar, vooruit dan maar...' Net als met kiespijn. Je voelt een beetje dat het zal gaan zeuren en als je dan op je kies gaat zuigen, dan komt het los. En iedere keer als je weer zuigt, kan je die pijn lekker helemaal voelen.

De kinderen van het internaat, daar had ik altijd een heleboel gelazer mee, ik heb er niet één vriendin aan overgehouden. 't Was altijd elkaar de schuld geven, of: 'Ik heb lekker een brief gekregen en jij niet.' En dan proberen ten koste van een ander in een goed blaadje te komen bij de leidster. Ja, daar deed ik net zo hard aan mee, ik was eigenlijk doorlopend een strijd aan het leveren, want ze hadden allemaal de pest aan me. Ik had altijd met een vijand te maken, met iemand die op de loer lag. Ik was een kop groter dan de andere meisjes van mijn leeftijd en toen ik tiet-

jes kreeg en zij nog niet, toen lag ik er bij hun helemaal uit natuurlijk. Ze gingen in clubjes met elkaar staan smoezen en giebelen over mij en dat kon me razend maken. Dan sloeg ik in het wilde weg op ze in en ik was sterker dan tien van die trutten bij elkaar, nou, dan gilden ze net zo lang tot de leidster mij bij mijn haren greep en van ze weg-sleurde.

Ik maakte ook expres dingen kapot. Met afdrogen liet ik bordjes vallen, ik trapte gaten in mijn dekens en ik vernielde het speelgoed van iedereen. De fiches en pionnen van halma en mens-erger-je-niet, de speelkaarten en het geld van monopoly gooide ik stiekem het raam uit. Dat gaf een heleboel heibel, want er werd uitgezocht wie er voor het laatst mee gespeeld had en dan wezen we elkaar allemaal aan. 'Zij! Nee, niet waar, zij. Nee, jij. Nee zij...' Dat maakte mij op een lekkere manier opgewonden, vooral als ik zag dat de leidster het niet meer aankon en begon te schreeuwen dat we allemaal stil moesten zijn.

Eén keer heb ik een moordleidster gehad, die heb ik ook nooit gepest. Dat was Annemarie en ze kon heel mooi pianospelen. Van die liedjes weet je wel, die zongen we allemaal mee. Toneelspelen deden we ook met haar, je mocht zelf zeggen wie je wilde spelen en wat je erbij aan wilde trekken of dat je misschien in je blootje wilde. En ze vond mij nog het beste en dat zei ze dan ook, vlak voor iedereen. 'Die Floortje is een rasartiest.' Ja, dat zei ze... Oh, ik was helemaal dol op haar, ik kon d'r wel zoenen. Een theehuis mochten we maken van haar. In de kelder, in een deel waar rotzooi stond, die niemand gebruikte. Op een woensdagmiddag zei ze: 'Kom mee, je mouwen opstropen en helpen allemaal.' Wij alle troep naar de andere kant gesjouwd en staan schrobben en boenen, matrassen neerge-

legd, ouwe kleden, dekens, kistjes en weet ik wat. En Annemarie kocht zo'n witte papieren Chinese bol met een rozig lampje erin, dat was waarachtig net de maan. Hartstikke knus en gezellig, gordijntjes voor het raam, een theepot, een lichtje, kaarsjes en allemaal blikjes met soorten thee.

Nou, dat theehuis heeft nog geen week bestaan. Een herrie dat ervan kwam! Ja, niet van ons, de kinderen, want wij waren voor het eerst van ons leven 'verdraagzaam en eensgezind'. We spraken op zachte toon tegen elkaar, zo heel lief van: 'Moet je nog een kopje thee? Zal ik het voor je zetten? En wat wil je dan voor thee? Brandnetel, peper-munt of rozenbottel?' Nee, het geheisa kwam van de directrice. Het was te donker in de kelder. En op die matrassen zouden de kinderen aan elkaar zitten frunniken. En de kaarsjes waren gevaarlijk en het lichtje was gevaarlijk, enfin, de tent werd dus weer dichtgegooid en wij vlogen elkaar boven als van ouds weer in de haren.

Annemarie sprak niet meer tegen de directrice en de directrice sprak niet meer tegen Annemarie. Dat ging zo een tijdje door en toen verzon Annemarie weer wat anders. Op een woensdagmiddag zei ze: 'Jongens, pak allemaal snel je zwempak en niks zeggen, we doen net of we gaan wandelen, maar we gaan naar het buitenbad.' Het was verschrikkelijk spannend allemaal. En toen we op straat stonden, zei ze: 'We gaan wedstrijden houden, wie het langst onder water kan blijven en ik heb een beker gekocht voor wie het snelst de 25 meter zwemmen kan.' En je wilt het geloven of niet, ik was het snelst, en ik kreeg die beker. Een gewone witte melkbeker, hoor, maar ik had hem gewonnen en daar ging het om. Maar ja, toen ineens kwam de badmeester erbij en hij riep ons eruit, omdat we niet zonder

badmuts mochten zwemmen. Maar Annemarie vond dat gewoon flauwekul, we hadden helemaal geen badmuts en we waren er nog maar net en als we zo aan de kant bleven staan, dan kregen we een longontsteking. Dus zei ze: 'Vooruit, jongens, schiet op, erin allemaal, springen!' Annemarie sprong als numero één en wij erachteraan en we lagen ons te bescheuren in het water. De badmeester nijdig fluiten, wij naar hem zwaaien, hij met grote passen weg, met iemand smoezen en naar ons wijzen. Nou ja, en uiteindelijk werden we er met netten uitgedreven.

Toen we weer thuis kwamen, stond de directrice in de deur. Ze hadden haar opgebeld. De volgende dag was Annemarie verdwenen. Ik heb gehuild... Ik heb zo gehuild en in mijn woede heb ik waarachtig mijn witte beker kapot gesmeten. Annemarie is maar een maand bij ons geweest, maar ik heb van haar geleerd dat er in het leven altijd twee partijen zijn. De ene die het onderspit delft en de andere die het wint. Ik nam me voor om tot die tweede partij te horen en ik dacht dat ik dat kon bereiken door nog harder tegen de draad in te gaan, nog harder te slaan en te schoppen.

In de groep was ik het enige kind zonder familie. De anderen hadden allemaal wel een moeder, ook al was die ziek, of een hertrouwde vader, of een tante, of een verre neef. Daar mochten ze weleens naartoe, met Pasen of met Kerstmis. Vlak voor ze wegging, had Annemarie nog in orde gemaakt dat er voor mij ook zo'n vakantieadres zou komen. Want Annemarie kende een meneer die met z'n vrouw en zeven kinderen in een dorp vlakbij woonde en hij wilde me zo af en toe wel hebben.

Met Sinterklaas, ik was toen elf, kreeg ik zomaar een pakje van die meneer, een surprise met een lang gedicht

erbij. Daarin stond dat Sinterklaas bij de familie Peperzak was gekomen en dat hij dat pakje had achtergelaten. Alle namen van de kinderen stonden in dat gedicht en hoe oud ze waren, het jongste meisje was twaalf en de oudste dochter Trini was 22 en daar tussenin zaten vijf jongens met echte Hollandse namen zoals Jan, Piet en Klaas. Al die kinderen Peperzak hadden een zinnetje onder dat gedicht geschreven, heel aardig, zo van: 'Schrijf je ons terug?' 'Vertel eens hoe je het daar hebt' en: 'Als je zin hebt, moet je maar eens komen.' Ik wist gewoon niet hoe ik het had, wildvreemde mensen die zo aardig deden, dat ik het er helemaal warm van kreeg. Ik schreef een briefje naar ze en gelijk kwam er een antwoord terug.

Op de zondag voor Kerstmis kreeg ik ineens bezoek van mevrouw en de oudste dochter en toen ze weg waren, kwam de leidster zeggen dat Trini me op 24 december zou komen afhalen, want ik mocht komen logeren tot na Kerstmis. Van die zondag tot de 24ste heb ik 's nachts liggen draaien in mijn bed, met steeds maar de gezichten van mevrouw en Trini voor me. Overdag was ik zo opgewonden, dat ik met iedereen ruzie maakte en om de haverklap hilde. Als de leidster zei dat ik dit of dat moest doen, gaf ik meteen een grote bek en ik was alleen in toom te houden doordat ze ging dreigen met: 'Denk eraan, als je zo doorgaat mag je niet weg met Kerstmis.'

Toen eindelijk Trini kwam, was ik helemaal op van de zenuwen, met rooie ogen van het niet-slapen. We gingen met de bus en Trini zei: 'Nou moet je goed opletten welke halte we eruit gaan, want dan hoeft ik je de volgende keer niet te komen halen.'

En toen wist ik dat er een volgende keer was.

Eerste druk 1982
Eenenveertigste druk 2023

ISBN 978 90 263 5787 9
© 1982 Yvonne Keuls/Scenario Drama Producties
Omslagontwerp Margo Togni
Foto auteur © Jacqueline de Haas

Verspreiding voor België:
Veen Bosch & Keuning uitgevers n.v., Antwerpen